

GENERALADVOKATEN

Forsvarsdepartementet
Postboks 8126 Dep.
0032 Oslo

DERES. REF.:
2019/1832-10/FD V 3/SOH

VÅR REF.:
00091/2020/GA/AR/519

DATO:
19.03.2020

HØRING. FORSLAG TIL ENDRING I FORSVARSLOVEN OG VERNEPLIKTFORSKRIFTEN

HØRINGSSVAR FRA GENERALADVOKATEN

1. Innledning

Det vises til Forsvarsdepartementets høringsnotat av 20. februar 2020, hvor det bes om syn på endringer i lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m. (forsvarsloven) og forskrift om verneplikt og heimevernstjeneste (vernepliktforskriften). Departementet foreslår å lovfeste adgangen til å inngå kontrakt med Forsvaret om frivillig tjeneste som reservist.

I nevnte høringsnotat punkt 3.1 presiseres det at videreutviklingen av reservistkonseptet skal bygge på ellers etablerte begreper og strukturer i Forsvaret. Videre at det ikke legges opp til noen omfattende endringer i det rettslige hjemmelsgrunnlaget. Generaladvokatens høringssvar vil i stor grad fokusere på tydeliggjøring og avklaring rundt etablerte begreper og strukturer i lys av departementets forslag om å lovfeste adgangen til å inngå kontrakt med Forsvaret om frivillig tjeneste som reservist.

Generaladvokaten er positiv til forslaget om å lovfeste adgangen til å inngå kontrakt med Forsvaret om frivillig tjeneste som reservist. Merknadene i høringssvaret gjelder tydeliggjøring av tjenestepliktens karakter, håndhevelse av fraværssaker og grunnlaget for vernepliktige akademikers disponering som reserver.

2. Tjenestepliktens karakter

Høringsnotatets punkt 2.2.3.1 «Tjenesteplikt som følge av tilsetning i Forsvaret» omhandler i hovedsak de militært tilsatte sin tjenesteplikt. Avslutningsvis presiseres det at også sivilt

tilsatte i Forsvaret har en tjenesteplikt gjennom sin arbeidsavtale.¹ Generaladvokaten ønsker i den forbindelse å tydeliggjøre skillet mellom militær- og sivil «tjenesteplikt».

Skillet kommer til uttrykk ved et spørsmål om håndhevelse av tjenesteplikt. Det er kun militær tjenesteplikt som er straffesanksjonert og kan håndheves ved militær straffelov. På lik linje med militært tilsatte, vil den sivilt tilsatte kunne ha en plikt til å møte på jobb også i krise og krig. Det må i så fall fremgå klart av arbeidsavtalen mellom den sivilt tilsatte og Forsvaret. Tilsvarende er ikke nødvendig overfor vernepliktige og militært tilsatte, da de er omfattet av tjenesteplikten i forsvarsloven § 2 og virkeområdet for militær straffelov etter lovens § 4.

Når det i høringsnotatets punkt 3.3 står at «personell som inngår kontrakt om tjeneste som reservist pålegges en tjenesteplikt etter forsvarsloven § 2», fremgår det ikke klart hvorvidt tjenesteplikten det her refereres til er av militær karakter. Imidlertid forutsetter generaladvokaten at tjenesteplikten det refereres til i forsvarsloven er militær tjenesteplikt.

En tydeliggjøring av tjenestepliktens karakter er viktig ved inngåelse av nye kontrakter om frivillig tjeneste som reservist. Forsvaret er lovpålagt å gi tilstrekkelig informasjon om hvilke plikter og rettigheter som gjelder for den tjenestepliktige ved inngåelse av kontrakt jf. vernepliktsforskriften § 22. Det kan argumenteres for at en tydeliggjøring av tjenestepliktens karakter inngår i oppfyllelsen av vernepliktsforskriftens § 22.

3. Håndhevelse av fraværssaker

Generaladvokatembetets behandling av militære disiplinær- og straffesaker innebærer blant annet bistand til militære sjefer ved etterforskning av disiplinær- og straffesaker, rådgivning i forbindelse med deres utøvelse av disiplinærmyndighet og legalitetskontroll av samtlige refselsler som ilegges i Forsvaret. Flere av disiplinær- og straffesakene som behandles ved Generaladvokatembetet angår fraværssaker fra Heimevernet, som i dag utgjør den største andelen av reservister i Forsvaret.² Erfaringsmessig er fraværssaker fra Heimevernet ressurskrevende. Det gjelder særlig fraværssaker som behandles som militær straffesak med grunnlag i militær straffelov § 35.

I høringsnotatets punkt 5 fremgår det at gjeldende langtidsplan ikke legger ikke opp til en vesentlig endring i antall reservister, men at flere reservister må trene oftere og mer enn før. En økning i pålagte øvelser og hyppigere trening kan medføre et større antall fraværssaker. Uavhengig av om fraværssakene behandles i disiplinær- eller straffespetret, vil håndhevelse av eventuelle fraværssaker reise et spørsmål om økonomiske og administrative konsekvenser i lys av det ovenstående. Det bør tas høyde for ved videreutviklingen av reservistkonseptet.

4. Vernepliktige akademikere

I dette avsnittet belyses grunnlaget for hvordan «vernepliktige akademikere» i Forsvaret kan disponeres som reserver. Begrunnelsen er behovet for forutberegnelighet under tjenestegjøring og etter endt tjeneste som vernepliktige akademikere.

Som det fremgår av høringsnotatet vil Forsvaret ha behov for reservister innenfor spesielle kompetanseområder. Forsvaret helt eller delvis ikke utvikler kompetanse selv. Ordningen med

¹ Høringsnotatet punkt 2.2.3.1 avsnitt 4 side 7

² Høringsnotatet punkt 2.1 avsnitt 2 side 3

vernepliktige akademikere bidrar til å vareta dette behovet. For de som har en sivil utdanning, på mastergradsnivå eller høyere, kan man kalles inn til tjeneste i Forsvaret som vernepliktig akademiker. Det gjelder tjeneste som farmasøyt, jurist, lege, prest, psykolog eller veterinær.

Kvinner født før 1. januar 1997 har ikke verneplikt, men kan påta seg tjenesteplikt i Forsvaret ved kontrakt. Som en forutsetning for at kvinner som er født før 1. januar 1997 kan tjenestegjøre som vernepliktige akademikere i Forsvaret, inngås det kontrakt om frivillig tjeneste med hjemmel i forsvarsloven § 25. I likhet med reservister, kan tjenestegjøring som vernepliktig akademiker i Forsvaret hjemles i 1) verneplikten eller 2) kontrakt om tjenesteplikt i Forsvaret.

I høringsnotatets punkt 4.3.1 «Forslag til endringer i § 21» fremgår det at vernepliktsforskriften kapittel 6 regulerer tjenesteplikten for 1) vernepliktige og 2) personer med kontrakt om tjeneste. Videre at «Tjenestepliktige som har fullført førstegangstjenesten overføres til reserven etter endt tjeneste» jf. forslag til ny vernepliktsforskrift § 21 annet ledd.

På bakgrunn av det ovennevnte antas det at samtlige vernepliktige akademikere kan disponeres som reserver med hjemmel i ny vernepliktsforskrift § 21 annet ledd. Det ettersom de etter endt tjeneste er «tjenestepliktige som har fullført førstegangstjenesten» jf. forslag til ny vernepliktsforskrift § 21 annet ledd. Bestemmelsen omfatter både vernepliktige akademikere som har tjenesteplikt som følge av verneplikt, og kvinner født før 1. januar 1997 som har tjenesteplikt ved kontrakt om frivillig tjeneste jf. forsvarsloven § 25.

Sigrid Redse Johansen
generaladvokat

Athina Rachlew
krigsadvokatfullmektig